

CUPRINS

Cuvânt înainte	9
I. Lupta femeilor române pentru constituirea și apărarea României Mari	12
II. Casa Regală a României	48
III. Acțiuni civice și politice	68
Asociații de binefacere și pro-unioniste	68
Momente din istoria <i>Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române</i> în anii Primului Război Mondial	
IV. Rezistența în fața inamicului	177
În focul războiului. Căzute pentru patrie	177
Sub ocupație. Rezistența din spatele frontului	189
V. Acțiuni umanitare	240
Societatea Națională de Cruce Roșie a României	240
Spitalele și personalul Crucii Roșii Române menționate în documente	384
VI. Slujitoarele Domnului	392
VII. Arte. Literatură. Presă	423
Postfață – Carte-eveniment	455
Bibliografie	457
Indice de nume	474

NOTA EDITORULUI

În pofida amplelor cercetări realizate atât în fondurile bibliotecilor, ale muzeelor, cât și în colecțiile Arhivelor Naționale ale României sau în arhivele personale ale moștenitorilor, dintr-un număr de 110 de biografii mari cuprinse în prezentul album, pentru câteva, respectiv douăsprezece, fie nu au putut fi identificați anii de naștere sau de deces, fie a fost identificat numai unul dintre aceștia. În afara situațiilor certe, unde datele au fost furnizate de bibliografia subiectului, au existat cazuri în care, în mod neașteptat, au fost descoperite în fondurile din arhivă certificatul de naștere sau vreun act dotal al personalității prezentate, putând fi reconstituite astfel datele biografice cu exactitate de către autorii acestui *Album*. În consecință, în cazul personalităților pentru care nu au putut fi identificați în mod cert anul nașterii sau al morții, nu s-au înscris, în cadrul medalionului, respectivele precizări cronologice.

Ioan Cristescu

NOTA DIRECTORULUI DE PROIECT

O perspectivă mai nouă asupra importantului moment istoric al înfăptuirii Marii Uniri, cu modificarea centrului de greutate de la bărbatul-erou către femeia-erou, a fost punctul de pornire al acestui demers cultural, materializat într-un album cu titlul explicit *Eroinele României Mari. Destine din Linia Întâi*. Considerăm că, în acest fel, ne achităm de una din datoriile istorice pe care le avem în fața *Doamnelor* neamului românesc, care, prin viziunea lor avangardistă, prin varii forme de emancipare au urnit, la început de secol, către modernism împietritul statut social de până atunci al femeii române.

Dictate de acuitatea minții, spirit de sacrificiu, curaj și asumare responsabilă a îndatoririlor sociale în fața atrocităților provocate de Marele Război, de credința în idealul național al unirii tuturor românilor, faptele *Eroinelor* neamului au fost consemnate în acest *Album* pentru a aduce în conștiința urmașilor adevărata măsură a efortului lor. Reverberațiile care se desprind din lectura acestor medalioane au o largă adresabilitate prin împletirea text-imagine. Cercetarea este însă de interes și pentru specialiști prin informațiile inedite preluate din fondurile arhivelor sau din fondurile familiale ale urmașilor, deschizând direcții de aprofundat. Reunirea în aproape 500 de pagini a celor peste 600 de portrete de mici dimensiuni și a celor peste o sută de medalioane vor oferi o lectură interesantă și surprinzătoare.

Mireille Rădoi

CUVÂNT ÎNAINTE

Împlinirea, în anul 2018, a unui secol de la Marea Unire reprezintă o ocazie deosebită pentru istoriografia română de a aduce noi contribuții la acest eveniment crucial din istoria noastră. În acest context se înscrie și prezenta lucrare.

Am dorit să realizăm un Album de tip enciclopedic, sprijinindu-ne pe o activitate laborioasă de cercetare, coroborând aspectele cunoscute cu cele mai puțin cunoscute din viața doamnelor neamului românesc animate de idealul național.

Lucrarea noastră cuprinde, în exclusivitate, activitatea femeilor române militante pentru realizarea Marii Uniri și prezintă, cu teme științific destine din linia întâi, activitatea și sacrificiul eroinelor României Mari. Am punctat rolul și însemnătatea femeilor pentru succesul armatei române și pentru realizarea țelului politic de veacuri al românilor: UNIREA într-un singur stat al tuturor românilor.

Menirea lucrării este, totodată, și aceea de a promova pe plan național și internațional imaginea femeii române emancipate și militante pentru idealurile naționale în timpul Primului Război Mondial.

Medalioanele (110) și menționările incluse în volum reprezintă rezultatul unor ample cercetări de surse documentare editate și suficient cunoscute, dar și de multe fonduri documentare inedite, aflate în Arhivele Naționale ale României, arhivele personale ale descendenților și în biblioteci și muzee. Din materialele documentare adunate am valorificat cât mai multe informații privitoare la activitățile civice, politice, umanitare din Primul Război Mondial, activități ale căror protagoniste au fost eroinele României Mari, de la regina Maria la săteanca Minerva Stanca (purtătoarea stindardului tricolor al comunei Băița, la Adunarea de la Alba-Iulia) și la slujitoarele Domnului, călugărițele din mănăstiri.

Prin prezentarea unor medalioane care să includă, alături de datele biografice și imagini ale protagonistelor, am avut în vedere creșterea interesului, în rândul publicului tânăr, pentru aspecte mai puțin popularizate privind un moment de maximă importanță în devenirea statului național român: Marea Unire. Nu am depistat în toate cazurile informații ample și nici date biografice exacte, dar am aflat mențiuni suficiente pentru a sublinia participarea sau sacrificiul acestora și astfel numele și contribuțiile lor să fie înscrise în lucrare. Pentru foarte multe dintre personalități nu s-au putut depista fotografii, iar ilustrația din presă și din reviste nu este de cea mai bună calitate grafică.

Desigur că nu am putut cuprinde în totalitate activitatea românelor noastre, desigur că multe dintre ele nu se regăsesc în paginile cărții, desigur că unele nume și unele prenume au suferit erori prin preluarea din documente, desigur că și unele localități sunt omise sau sunt trecute sub toponime eronate... desigur... desigur...

Albumul pe care îl oferim reprezintă un **OMAGIU** închinat activității și sacrificiului personalităților feminine românești pentru contribuția lor la realizarea și apărarea României Mari. Au fost femei eroine cu nume de neuitat, scrise cu litere de aur în cartea istoriei neamului, au fost destine din linia întâi.

Prin el aducem de asemenea prinosul nostru de recunoștință și sinceră admirație **FEMEII** (...) „care în acest război a depus aceeași muncă neobosită, același patriotism cald, același dispreț pentru moarte și cu drept cuvânt putem zice că și **dânsa** și-a făcut cu aceeași demnitate datoria către țară ca și ostașii pe câmpul de onoare”. (Aristia Pompei)

Ele au fost „*Veșnic răbdătoare și vrednic jertfite, smerite femei, sunteți vrednice de cea mai înaltă admirație pentru soarta voastră.*

Tăria Voastră, iubirea Voastră, puterea Voastră de renunțare au întărit pe ostașii noștri ca să țină piept dușmanului.

Voi n-ați întreat niciodată cât va fi de lungă încercarea, ci liniștite ați luat asupra voastră povara dusă până în ziua războiului de bărbații voștri.

Dimineața la răsăritul soarelui și seara la apus, înainte de a merge la odihnă, voi căutați mereu cărările să vedeți dacă nu se întoarce unul dintre cei plecați.

Așa sunt femeile țării mele”. (Regina Maria)

Aceste figuri extraordinare care s-au ridicat peste nivelul celorlalți muritori, care au reușit să se înalțe peste egoismul și nimicnicia celorlalți, aceste eroine ale neamului românesc nu trebuie uitate.

Câți medici, surori de caritate, infirmiere, farmaciste ș.a. plecați toți și toate de bunăvoie și mânați de același dor, acela de a-și apăra Țara, nu și-au găsit moartea în ghearele altor dușmani, tifosul exantematic, febra tifoidă, dar au salvat viața multor bolnavi și a multor răniți. Câte slujitoare ale Domnului nu s-au jertfit pentru îngrijirea răniților și bolnavilor, câte femei, orășence sau din mediul rural nu au fost victimele acestui război... câte... câte... și câți copii nu le-au murit în brațe... și pe câți de-ai lor nu i-au plâns și nu i-au dus pe ultimul drum... .

Iar la final, Constituția din 1923 nu le-a acordat niciun drept politic cu tot sacrificiul și prinosul de jertfe adus. Art. 6 prevedea acordarea de drepturi politice femeilor, dar a fost amânat... era condiționat „de legi speciale votate cu majoritate de două treimi.” Era trecut așadar, însă, în realitate se amâna și s-a amânat până în 1929.

Aducem calde și sincere mulțumiri următorilor sprijinitori, fără a căror colaborare lucrarea noastră, cu siguranță, ar fi fost mai puțin reușită:

- ☞ Cabinetului Patriarhiei Române
- ☞ Patriarhiei Române, Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
- ☞ D-lui prof. univ. dr. Ioan Drăgan, Director General al Arhivelor Naționale ale României
- ☞ D-nei dr. Alina Pavelescu, Director General Adjunct al Arhivelor Naționale ale României
- ☞ D-lui dr. Narcis Dorin Ion, Director General al Muzeului Național Peleş, Sinaia
- ☞ D-lui dr. Mircea Hortopan, Director de Patrimoniu al Muzeului Național Peleş, Sinaia
- ☞ D-lui Cristian Dragoș Căldăraru, Directorul Muzeului de Istorie „Paul Păltânea”, Galați
- ☞ D-nei Oana Ilie și d-lui dr. Cornel Constantin Ilie – Muzeul Național de Istorie a României
- ☞ D-nelor Luminița Iordache și Anca Ionescu – Muzeul Național Militar „Ferdinand I”, București
- ☞ Muzeului Național al Hărților și Cărții Vechi, Colecția Dana și Adrian Năstase
- ☞ D-nei Cristina Popescu, Director General – S.C. Romfilatelia S.A.
- ☞ D-nei Luminița Toncu, Șef Serviciu Editare Documentare Dpt. – S.C. Romfilatelia S.A.

- ☞ D-nei profesor Elena Cârlan-Ungureanu, Președinte al Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe Române
- ☞ D-nelor Carmen Dobre, Marilena Apostolescu, Corina Moga, Dana Karimi, Silvia Dascălu, Mihaela Dragu și domnului Cătălin Mirea – Biblioteca Academiei Române
- ☞ D-nei dr. Cătălina Macovei, Șef Cabinet Stampe – Biblioteca Academiei Române
- ☞ D-nelor dr. Anca Andreescu, Șef Serviciu Colecții Speciale și dr. Adriana Dumitran – Biblioteca Națională a României
- ☞ D-nei Eva Dinu, Șef Colecții Speciale – Biblioteca Județeană „George Barițiu”, Brașov
- ☞ D-nei dr. Ruxandra Moașa Nazare – Biblioteca Județeană „George Barițiu”, Brașov
- ☞ Editurii Basilica și Editurii Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române
- ☞ Editurilor Casa Editorială Ponte, Doxologia, Paideia și Polirom
- ☞ Societății Romfilatelia
- ☞ Prințului Mihai Dimitrie Sturdza (genealogist, București)
- ☞ D-nei Ioana Irina Rișcuția, nepoata Adinei (Alexandrina) Polizu-Micșunești și a Irinei Procopiu
- ☞ D-nei Ioana Alexandra Wild, nepoata lui Ion Lapedatu și Președinta Fundației Lapedatu și d-lui Andreas Wild, vicepreședinte al Fundației Lapedatu
- ☞ D-lui Ion Nicolae Chrissoveloni (om de afaceri, București)
- ☞ D-lui Dan Culcer (ziarist, Franța)
- ☞ D-lui Mihai Cantuniari, scriitor, poet, jurnalist, nepotul doamnei Eliza Leonida
- ☞ D-lui Radu Negrescu-Suțu (scriitor, Franța)
- ☞ D-lui Alexandru Cazaban (New-York, SUA)
- ☞ D-nei Roxane Reboul, descendenta familiei Caragiani (Franța)
- ☞ D-lui prof. univ. dr. Zoltán Rostás
- ☞ D-lui Rareș Tudorache
- ☞ Starețelor Mănăstirilor Pasărea, Suzana, Țigănești și Agapia
- ☞ Familiei Petre și Rodica Culcer (București)

Ilustrația folosită în lucrare provine din fondurile aflate la: Arhivele Naționale ale României (SANIC și SANJ Brașov), Biblioteca Academiei Române (Cabinetul de Stampe), Biblioteca Națională a României (Colecții Speciale), Biblioteca Județeană „George Barițiu” din Brașov (Colecții Speciale), Muzeul Național de Istorie a României (Fototeca), Muzeul Național Militar „Regele Ferdinand I”, precum și din unele colecții particulare, din lucrări publicate și de pe site-uri online (Europeana 1914-1918 ș.a.).

Prof. univ. dr. Adina Berciu-Drăghicescu